

POSTANOWIENIE

Dnia 14 kwietnia 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Mirosława Wysocka

(przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Hubert Wrzeszcz

w sprawie z powództwa Mirosława P., Mariusza P.,
Jolanty S. i Magdaleny J.
przeciwko Powszechnemu Zakładowi Ubezpieczeń Spółce Akcyjnej w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 14 kwietnia 2011 r.,
zażalenia strony pozwanej
na postanowienia zawarte w punkcie trzecim i czwartym wyroku
Sądu Apelacyjnego
z dnia 15 września 2010 r.,

- I. **uchyla postanowienie zawarte w punkcie III (trzecim) wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 15 września 2010 r. i w tym zakresie przekazuje sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania zażaleniowego;**
- II. **odrzuca zażalenie w pozostałej części**

Uzasadnienie

Wyrokiem częściowym z dnia 21 maja 2009 r. Sąd Okręgowy zasądził od Pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Spółki Akcyjnej w W. na rzecz Mirosława P., Mariusza P., Jolanty S. oraz Magdaleny J. (następców prawnych powoda Brunona P.) kwoty po 10.203,25 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 22 maja 2009 r. do dnia zapłaty, umorzył postępowanie w części dotyczącej ograniczonego powództwa, a w pozostałej (przeważającej) części powództwo oddalił.

Od tego wyroku w części umarzającej postępowanie oraz oddalającej powództwo powodowie, niezastępowani w sprawie przez profesjonalnego pełnomocnika, wskazując jako wartość przedmiotu zaskarżenia kwotę 112.609 zł, którą obliczyli, odejmując od wartości przedmiotu sporu wskazanej w pozwie, tj. od kwoty 153.422 zł wartość przyznanego im odszkodowania, wnieśli apelację, od której uiszcili opłatę w wysokości 1.938 zł, w zakresie bowiem kwoty 3.693 zł od opłaty tej zostali zwolnieni. W apelacji powodowie wnieśli o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania ewentualnie jego zmianę i uwzględnienie powództwa w całości, a także zasądzenie na ich rzecz kosztów procesu od pozwanego.

W odpowiedzi na apelację pozwany reprezentowany w sprawie przez radcę prawnego wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego.

Wyrokiem z dnia 15 września 2010 r. Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok Sądu pierwszej instancji w ten tylko sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz każdego z powodów odsetki ustawowe od dnia 21 maja 2006 r., oddalił apelację w pozostałej części, zasądził od pozwanego solidarnie na rzecz powodów kwotę 993 zł z tytułu zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego oraz nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego kwotę 2.566 zł z tytułu zwrotu części opłaty od apelacji.

Zawarte w wyroku postanowienie o zwrocie kosztów postępowania apelacyjnego oraz ściągnięciu części nieuiszczonej przez powodów opłaty od apelacji pozwany zaskarżył zażaleniem. Wniósł o zmianę rozstrzygnięcia

o kosztach postępowania odwoławczego i zasądzenie solidarnie od powodów na rzecz pozwanego kwoty 2.700 zł z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w tym postępowaniu, uchylenie rozstrzygnięcia o ściągnięciu nieuiszczonego wpisu, a ponadto o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego. Skarżący zarzucił, że Sąd Apelacyjny obciążył go w całości kosztami postępowania odwoławczego, pomimo że apelacja została uwzględniona co do nieznacznej części zgłoszonego żądania i w zakresie zasądzonych odsetek. Sąd powinien był wyliczyć, w jakim stosunku uwzględniono w orzeczeniu żądania stron i na tej podstawie rozstrzygnąć o kosztach postępowania. Ponieważ pozwany uległ żądaniom powodów tylko w nieznacznej części, należy mu się od nich zwrot wszystkich kosztów postępowania. Skarżący zarzucił, że Sąd, ograniczając się do powołania art. 100 k.p.c., nie uzasadnił merytorycznie rozstrzygnięcia o kosztach - nie wskazał sposobu ich wyliczenia, ani przyjętej zasady obciążenia nimi stron.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

W zakresie, w jakim pozwany zaskarżył rozstrzygnięcie o kosztach sądowych, których powodowie nie mieli obowiązku uiścić, zażalenie jest niedopuszczalne.

Z art. 98 § 2 k.p.c. wynika, że jeżeli koszty sądowe nie zostały przez stronę poniesione w związku ze zwolnieniem jej z tego obowiązku, to nie są objęte pojęciem kosztów procesu. Wyraźne oddzielenie kosztów sądowych, które nie zostały zaspokojone przez strony, od opłat i wydatków przez nie poniesionych przewiduje art. 113 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167 poz. 1398 ze zm.). Zgodnie z tym przepisem, kosztami sądowymi, których strona nie miała obowiązku uiścić sąd w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji obciąży jej przeciwnika, jeżeli istnieją do tego podstawy, przy odpowiednim zastosowaniu zasad obowiązujących przy zwrocie kosztów procesu. Jeżeli koszty sądowe nie są składnikiem kosztów procesu, stanowią przedmiot odrębnego rozstrzygnięcia, gdyż jako należność Skarbu Państwa nie są objęte rozliczeniem pomiędzy stronami.

Zważywszy, że art. 394¹ § 1 pkt 2 k.p.c. dopuszcza zażalenie do Sądu Najwyższego na postanowienie o kosztach procesu, a przepis ten jako wyjątkowy podlega wykładni ścieśniającej (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2009 r., III CZ 53/09, OSNC 2010, nr 5, poz. 79), stronom środek ten nie przysługuje od orzeczeń, których przedmiotem są nieuiszczone koszty sądowe ponoszone tymczasowo przez Skarb Państwa, (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2010 r., I CZ 115/10, niepubl.).

Z tych względów zażalenie w części ulegało odrzuceniu na podstawie art. 373 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c.

W pozostałym zakresie zażalenie zasługiwało na uwzględnienie.

Wskazując jako podstawę prawną rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego art. 100 k.p.c., Sąd drugiej instancji, ograniczył się do stwierdzenia, że koszty te zasądzono na rzecz powodów od pozwanego w zakresie, w jakim apelacja okazała się uzasadniona. Powołany przez Sąd odwoławczy przepis składa się z różnych hipotez, a z zaskarżonego postanowienia nie wynika przyjęta podstawa rozstrzygnięcia. Można przypuszczać, że Sąd miał na myśli zdanie pierwsze art. 100 k.p.c. *in fine* i jego zamiarem było stosunkowe rozdzielnie kosztów. W takim jednak przypadku, podobnie zresztą jak i w pozostałych, o których mowa w tym przepisie, Sąd powinien przedstawić wyliczenie tych kosztów z uwzględnieniem proporcji, w jakich żądania powodów zostały uwzględnione i dopiero na tej podstawie rozliczyć je według przyjętej w sprawie zasady. Sąd, dokonując rozliczenia kosztów procesu, zawsze powinien najpierw ustalić, jakie koszty zostały przez strony w postępowaniu poniesione, określić proporcje, w jakich strony utrzymały się ze swymi roszczeniami lub obroną i w oparciu o te proporcje, ustalić jaka część kosztów powinna obciążać każdą z nich. Rozliczenie kosztów nie musi być dokonane w sposób ściśle arytmetyczny, jest jednak nieodzownym elementem orzekania o kosztach procesu.

Sąd Apelacyjny nie wskazał, według jakiej zasady rozstrzygnął o kosztach postępowania odwoławczego, ani nie rozliczył tych kosztów. W tej sytuacji, zważywszy, że apelacja powodów została przez Sąd uwzględniona jedynie w nieznacznym zakresie, nie sposób odeprzeć zarzutów zażalenia. W utrwalonym

orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że brak uzasadnienia rozstrzygnięcia o kosztach prowadzi do uchylenia tego rozstrzygnięcia (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2010 r., V CZ 7/10, OSNC-ZD 2010, nr D, poz.104, z dnia 19 maja 2010 r., I CZ 10/10, niepubl. i z dnia 10 listopada 2010 r., II CZ 111/10, niepubl.).

Z omówionych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł, jak w punkcie pierwszym sentencji, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. art. 394¹ § 3 k.p.c.